

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА КРИЗА В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

У статті висвітлено причини виникнення та наслідки фінансово-економічної кризи, охарактеризовано ризики розвитку економіки України в умовах глобальної нестабільності, охарактеризовано заходи економічної політики, які необхідно провадити для виходу із кризи, а також шляхи подолання кризи.

Постановка проблеми. Світова фінансова криза набула масштабного характеру і стала серйозним викликом для багатьох країн світу, в тому числі й для України. Незважаючи на те, що протягом останніх років в економіці України відбувалося накопичення низки ризиків, зумовлених передусім макроекономічними чинниками, вітчизняні суб'єкти господарювання виявилися не готовими до такого розгортання подій. Світова фінансова криза 2008 р. приголомшує своєю глибиною, масштабами розгортання, формами прояву, безпрецедентною динамікою. Вона охоплює і фінансову, й економічну сферу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про необхідність оздоровлення та поліпшення стану фінансово-економічної сфери наголошують зарубіжні та вітчизняні вчені. Питання фінансово-економічної кризи та шляхи виходу із неї досліджується у роботах Т.П. Вахненка, І. Кравченка, Г. Багратяна, В.І. Міщенко, В. Жупанина, Р.С. Лисенко.

Формування цілі статті. Метою статті є виявити причини фінансово-економічної кризи, вказати можливі вектори її розвитку та окреслити шляхи виходу із неї.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні негативні тенденції в розвитку світової фінансової кризи, незважаючи на значні зусилля провідних країн світу і міжнародних фінансових організацій, спрямовані на їх приборкання, зберігаються. У США та країнах ЄС спостерігається швидкий спад виробництва і зниження рівня зайнятості населення. МВФ визнав, що його прогноз світової економіки на 2009 рік занадто оптимістичний і, ймовірно, буде переглянутий у

бік зниження.

Українська банківська система до вересня 2008 року працювала стабільно, тому що фактори, які виникали світову фінансову кризу в нашій країні не настільки вагомими, щоб її підірвати. Неповорнення іпотечних кредитів у нас не мало масового характеру, та й сама їх сума становила всього 15 відсотків від ВВП, тоді як у США – 75. Фондовий ринок також не настільки розвинутий, як ринок банківських зобов'язань.

Тому для старту фінансової кризи в Україні потрібен був інший каталізатор. Ним, на нашу думку, стала ситуація з Промінвестбанком – одним із найбільших банків країни, який займав шосте місце за активами (близько 27,5 млрд. грн.). Причому проблеми цієї фінансової установи були викликані не світовою фінансовою кризою, а рейдерською атакою, яка мала на меті підірвати довіру вкладників до банку та призвела до того, що вони стали масово забирати з нього свої депозити. Всього за кілька днів вкладники вилучили понад 3 млрд. грн.

Для порятунку Промінвестбанку НБУ наприкінці вересня 2008 року відкрив кредитну лінію в розмірі 5 млрд. грн. А 7 жовтня в банку було запроваджено тимчасову адміністрацію. Ситуація навколо Промінвестбанку спровокувала кризу довіри до банківської системи України загалом. Коли ж міжнародні рейтингові агентства знизили кредитні позиції більшості українських банків, це стало додатковим поштовхом для паніки серед вкладників.

Можна виділити шість основних аспектів, в яких проявляються наслідки світової фінансової кризи для української банківської системи.

1. Зниження довіри населення до банків. Останнім часом поширилися панічні настрої серед вкладників комерційних банків, викликані ситуацією навколо Промінвестбанку, а також частково спровоковані запровадженням в жовтні Національним банком заборону на дострокове вилучення депозитів.

2. Серйозні труднощі українських банків пов'язані з поверненням до кінця 2008 року значних зовнішніх запозичень, які активно залучалися у попередні роки. А також складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків.

3. Наслідком фінансової кризи стала нестабільність на валютному ринку. Хоча вона має більше внутрішній спекулятивний характер, проте призводить до нестабільності міжбанківського валютного ринку, зменшення резервів НБУ,

який змушений продавати валюту для задоволення ажіотажного попиту.

4. Криза істотно вплинула і на підвищення процентних ставок за кредитами.

5. Наслідком кризи є той факт, що в усьому світі порятунок фінансових установ став завданням держави – вона вливала бюджетні кошти, а також брала комерційні банки під свій контроль.

6. Криза може призвести до укрупнення банків в Україні, оскільки дрібні банки просто не впораються з проблемами. Цей процес може проходити шляхом злиття і поглинання більшими фінансовими установами менших.

Тривожним є те, що значно знизилися кредитні рейтинги українських банків та зріз рівень ризику недовіри до банківської системи. Збільшується ризик безпеки через імовірність хакерських атак у полюванні на віртуальні гроші. У періоди кризи виникає гостра необхідність у державній підтримці фінансового сектору країни. Ця необхідність зумовлена тим, що саморегуляція через ринковий механізм у таких умовах просто не діє.

Для подолання наслідків фінансово-економічної кризи необхідна взаємодія фінансового та не фінансового секторів економіки, узгодженість дій усіх органів державної влади та суб'єктів господарювання. В Україні слід запровадити й інституційно оформити ефективну та постійно діючу систему моніторингу стабільності фінансової системи в цілому і банківського сектору зокрема. Грошово-кредитна політика НБУ має здійснюватися на основі інструментів точного настроювання та реальної незалежності центрального банку.

Зазначимо, що Україна має свої характерні, специфічні риси, які посилять проблему:

1. Дефіцитний платіжний баланс, велика залежність від експорту металів і зерна та «імпорту» капіталу, високих технологій, нафти й газу;
2. Висока концентрація виробництва і капіталу в країні, низькі можливості розпорошеності ризиків;
3. Висока соціальна поляризація, брак практики та інструментів адресної соціальної допомоги;
4. Низький рівень міжнародних резервів НБУ, брак резервних фондів у держави;
5. Крихкість політичної системи, неспроможність виробити і реалізувати швидкі й ефективні рішення в економічній політиці;
6. Порівняно низька частка малих та середніх підприємств у ВВП;

